

Paní a pánové,

čas, kdy jsme si nalhávali, že je to v našem školství přímo úžasné, snad končí. Faktický úpadek a vážnou krizi vidí všichni, a tvrzení, že přeci jsou i dobré školy a kvalitní absolventi, neříká nic víc, než že řídké výjimky potvrzují pravidlo. Po více než dvaceti polistopadových letech musíme přiznat, že naše školství je v dezolátním stavu. Protiargument, že v různých mezinárodních srovnáních se pohybuje v pásmu průměru, je výmluva.

V dané situaci, která volá po řešení, nemá smysl hledat viníka, ale má smysl pojmenovat chyby, ke kterým došlo a jejichž neblahé důsledky známe.

1. Revoluční rozmetání všeho trvale platného namísto odstranění ideologických pout z doby totality. Důsledkem je předimenzování vysokého školství, disproporce středního školství a propad učňovských oborů, množství neuplatnitelných graduovaných lidí a nedostatek středních a nižších kádrů.

2. Zavedení financování, které se hodí pro výrobní podniky, nikoli však pro oblast vzdělávání. Důsledkem je levná výroba špatného zboží, které se obtížně a opětovně recykluje. O degradaci dětí na polotovary, učitelů na obsluhu automatů a absolventů na výrobek ani nemluvíme.

3. Až k absurditám přehnaný výklad práv na vzdělávání, práv dítěte a práv rodičů. Důsledkem je rezignace na skutečnou vzdělanost a současně s tím i znemožnění výchovného působení všech pedagogů a přesouvání zodpovědnosti z rodin na školy.

4. Neustálé zavádění inovací, nepromyšlených experimentů, které prosazují lobistická uskupení školského byznysu. Důsledkem je chaotizace školského systému, kolísání standardu, ale především úplné znechucení učitelských sborů.

5. Odklon od meritorních otázek vzdělanosti k populistickému využití – a řeknu zneužití – dětí pro předvolební kampaně. Důsledkem je dlouhodobé neřešení problémů, které narůstají, a neustálé novelizace, které mění byrokratické postupy. To stále víc zatěžuje školy, ale nic podstatného to neřeší.

Současný stav státní maturity je klasickým příkladem situace v našem školství. Jedinou zkouškou nelze nastavit standard pro všechny typy škol. Mnohaleté přípravy a pak změny každý rok uvedly do apatie učitelské sbory, vyděsily nebo demotivovaly žáky. Zákonem byl založen nákladný ústav, který nemá smysl dávající náplň, ale produkuje spousty zbytečných a zavádějících ukazatelů, které jsou municí v nezasvěceném informování a debatách. Otevřely se dveře firmám vzdělávacího byznysu, které využívají mediálně vyvolávané obavy rodičů a určují, co a jak je vyžadováno a zkoušeno. Politická reprezentace se hlasitě ozývá před voliči, ale věci buď nerozumí, nebo rozumět nechce a poslouchá hlučné nátlakové skupiny namísto věcné odborníky. Důvěra občanů ve školy klesá a viněni jsou učitelé, kterým

je bráněno ve výkonu jejich povolání a jsou uráženi jako odborně neschopní a mravně nespolehliví. Administrativní složitost a délka trvání maturit omezují práci škol.

Na legitimní otázku, jak z toho ven, musím na prvním místě říct, že dostane-li se někdo do slepé uličky, musí se vrátit až k rozcestí, kde udělal chybu. Pak už mohu jen upozornit na implikace, s nimiž je třeba počítat.

1. Budeme-li otázky vzdělanosti, školských zákonů a kádrového zajištění národního hospodářství stanovovat podle zisku hlasů v nejbližších volbách, bude dál klesat úroveň škol a vzdělanosti, dojde k vážnému poškození národního hospodářství a těžko řešitelným problémům zaměstnanosti.
2. Budeme-li dál vybízet a nutit školy, aby získávaly žáky, místo aby se žáci snažili dostat na nejkvalitnější školy a udržet se tam, bude se naše školství dál proměňovat na zábavní byznys.
3. Budeme-li měřit kvalitu vzdělanosti počtem diplomů, dojde k jejich inflaci, vzdělanost poklesne a elity se utopí v průměru. Jednotlivci se budou prosazovat individuálně a zcela neinstitučně.
4. Nevrátíme-li do základního a středního školství řád a nedáme učitelům potřebná práva a dokonce i ochranu zákonnou cestou, ani nejlepší z nich neobhájí svou stavovskou prestiž, budou na svou práci rezignovat tak, jak se to již masivně děje. Pak se ovšem musíme vzdát jakéhokoli požadavku na výchovu dětí a mládeže a prohloubíme mravní krizi.
5. Pokud navazující školy neurčí požadavky na znalosti žáků ve stupni předchozím, nebudou nižší stupně vědět, co mají učit, a nevytvoří potřebné základy pro další vzdělávání.

Můj čas je vyčerpán, seznam implikací nikoli. Proto provedu jejich zobecnění. Nevrátíme-li se k rozumu a nezačneme respektovat skutečnost, budeme se dostávat na stále vyšší úroveň papírovacího výkaznictví. Jednoho dne z ní spadneme na tvrdou realitu a rozpláceme se jako přežralá nahnílá máslovka.

Devět a půl minuty, Piřha.